

3º Tandem ex parte ipsius effectus seu creaturae apparel non evidens contradicatio. Quia haec nequit demonstrari neque *a priori*, neque *evidenter a posteriori*.

a) Non a priori, quia medium demonstrationis *a priori* est quiditas rei creatae. « Unumquodque autem secundum rationem suae speciei abstrahit ab *hic et nunc*, propter quod dicitur quod universalia sunt ubique et semper. Unde demonstrari non potest (*a priori*) quod « homo aut caelum, aut lapis non semper fuerit (1).

b) Neque evidenter a posteriori. Quia haec repugnantia procederet vel *ex parte motus*, vel *ex parte generationum*. Atqui ex neutro capite evidens contradicatio colligitur ad ostendendam repugnantiam alicuius creaturae aeternae, aeternitate participata et semper in infinitum deficiente a divina aeternitatis perfectione, quae est *interminabilis vitae tota simul et perfecta possessio*.

Et quidem ex parte motus. *α)* Nequit evidenter demonstrari repugnantia motus parentis initio et fine. Immo philosophi ponentes mundum semper fuisse arguunt etiam ex eo quod motus universi corporei carere debeat initio et fine. Quae argumenta, quamvis solvantur tamquam non necessario concludentia, tamen satis indicant non esse evidenter repugnantiam motus absque initio, idque etiam appareat ex modo, quo S. Thomas talia argumenta dissolvit in 1. p. q. 46. a. 1. ad 5. in qq. dd. de Pot. q. 3. art. 17. ad 16. 17. 18. et in Lib. 2. Cont. Gent. Cap. 36. Quin immo ex S. Doctoris verbis apparel eum admittere non repugnantiam alicuius motus sempiterni.

β) Etiamsi admitteretur repugnantia motus parentis initio, tamen haec neque afficeret creaturam spiritualem, quae non movetur motu proprio dicto, neque necessario afficeret ipsam creaturam corpoream, quum non repugnet corpus existens absque motu sive locali, sive augmenti, sive alterationis. Nullus enim ex hisce motibus est accidens proprium substantiae corporeae.

Ex parte generationum nequit demonstrari repugnantia creaturae aeternae. Nam *α)* creaturae spirituales completae in linea essentiae nullo modo subduntur generationibus; *β)* creatura corporea etiamsi semper fuisset, non necessario semper supponi debuisset obnoxia generationibus; *γ)* etiamsi poneretur creatura corporea semper obnoxia successivis generationibus, harum series non esset actu infinita sed successive; neque esset infinita per se sed per accidens, videlicet non daretur effectus absque causa sufficiente, quia semper admitti deberet extra totam seriem causa suprema, nempe Deus (cfr. n. 17). Speciali autem difficultati pro infinitate anteriori generationum humanarum

(1) 1. p. q. 46. a. 2.

desumptae ex eo quod haberetur actu multitudine infinita animarum separatarum, ita respondet S. Th. (1. p. q. 46. a. 2. ad 8.): « Considerandum quod haec ratio particularis est. Unde posset dicere aliquis quod mundus fuit aeternus, vel saltem aliqua creatura, ut angelus, non autem homo. Nos autem intendimus universaliter an aliqua creatura fuerit ab aeterno. »

Nota. Ratio, quae praeceteris efficacior visa est S. Thomae ad demonstrandum nullam creaturam semper fuisse, est ea quae deducitur *ex fine divinae voluntatis*. En eius verba (1): « Potest autem efficacius procedi ad hoc ostendendum *ex fine divinae voluntatis*, ut super (c. 35.) tactum est. Finis enim divinae voluntatis in rerum productione est eius bonitas, in quantum per causata manifestatur: potissimum autem manifestatur divina virtus et bonitas per hoc quod res aliae praeter ipsum (Deum) ab ipso esse habent, quia non semper fuerunt. Ostenditur etiam quod non agit per necessitatem naturae, et quod virtus sua est infinita in agendo. Hoc enim convenientissimum fuit divinae bonitati, ut rebus creatis principium durationis daret. »

QUAESTIO XI.

DE PROVIDENTIA DEI.

PRAENOTIONES.

I. Providentia - Gubernatio. *Providentia divina est ratio ordinis rerum in finem in mente divina existens.* Huius autem ordinis executio vocatur *gubernatio*. Ad aliqualem divinae providentiae intelligentiam consideremus providentiam humanam. Haec importat respectum quemdam alicuius distantis, ad quod ea, quae in praesenti occurunt, ordinanda sunt (2. 2. q. 49. a. 6.). Est praecipua pars prudentiae, quae quatenus est virtus moralis, definitur recta ratio agibilium, nempe humanorum actuum, qui bonitatem accipiunt ex recta ordinatione in suos fines (1. 2. q. 57. a. 4.). Partes autem secundariae prudentiae, quae ad providentiam ordinantur tamquam ad partem principaliorem, sunt memoria praeteritorum et intelligentia praesentium, prout ex his connectamus de futuris providendis.

II. Providentiae actus est recte praecipere, scilicet applicare consiliata et iudicata ad operationem. Et ideo supponit alios actus recte peractos, nempe consiliari de mediis inveniendis, et recte iudicare de inventis. Ex his enim sequitur ut recte praecipiat, quod est applicare

(1) C. G. L. 2. c. 38.

consiliata et iudicata ad operationem. Et sane, praecipere est actus rationis practicae. Atqui prudentia est recta ratio practica, cum sit recta ratio agibilium. Ergo recte praecipere est actus proprius prudentiae. *Prob. mai.* Ille est principalis actus rationis practicae, qui est propinquior fini eius. Sed praecipere est actus propinquior fini rationis practicae: nam immediate coniungitur cum operatione. Ergo (2. 2. q. 47. a. 8.).

III. Providentia sicut et prudentia est formaliter actus intellectus, supponens actum voluntatis, nempe intentionem finis et electionem mediiorum. Rationis enim est consiliari, iudicare et praecipere per modum denuntiantis, quid sit eligendum ad finem assequendum: voluntatis autem ex intentione finis est movere rationem ad supradictos actus et electionem perficere acceptando praeceptum denuntiativum rationis (1. 2. q. 17. a. 1.). Tandem executio operis perficitur a potentissimis operativis ad extra et imperatur a voluntate.

IV. Simplicissimus Divinae Providentiae actus est virtualiter multiplex. Quemadmodum ad providentiam humanam requiruntur plures actus realiter distincti, scilicet intentio finis, rectum consilium, iudicium, praeceptum rationis, et electio, similiter per quandam analogiam requiruntur ad divinam providentiam plures actus virtualiter distincti secundum nostrum concipiendi modum. Nam Voluntas Divina intendit finem, nempe manifestationem extrinsecam divinae gloriae. Divinus Intellectus proponit Divinae Voluntati sua infinita certissima cognitione hunc finem obtineri per debitum ordinem rerum ad suos fines et ad invicem atque omnium ad finem et ordinem universi. Tandem Divina Voluntas eligit liberrime aliquem ordinem et decernit ut executioni mandetur.

V. Declaratur pro nostro modulo processus Divinae Providentiae. Quum extrinseca manifestatio divinae gloriae per liberam communicationem Divinae Bonitatis creaturis factam obtineri possit infinitis modis; Intellectus Divinus proponit Divinae Voluntati infinitos ordines universi, per quos haberi potest huiusmodi manifestatio. Ex diversis enim individuis diversarum specierum apte inter se ordinatis secundum varia adiuncta resultare potest diversis et infinitis modis ordo universi, qui est extrinseca manifestatio divinae gloriae per communicationem Divinae Bonitatis. Porro Deus, *independenter a scientia visionis et antecedenter ad eam, cognoscit suā scientiā sive simplicis intelligentiae sive mediā non solum naturas et individua omnia possibilia, sed etiam omnes possibles actiones sive necessarias, sive contingentes aut liberas, quas in variis adiunctis hæc individua ponerent.* Supposita igitur hac propositione ab Intellectu facta, Voluntas Divina libere eligit unum potius quam alium ordinem, et ita praecipit ut ordo electus executioni mandetur. In qua electione seu praecepto aut decreto perficitur formalis ratio Divinae Providentiae. Debet enim esse analogice

loquendo actus rationis practicae, quae ex intentione voluntatis praecipit seu applicat media consiliata et iudicata ad finem.

109. Corollarium. *Divina Voluntas libertate infinite perfecta se habet ad praeceptum quod est formalis pars Divinae Providentiae;* ita ut revera dicere debeamus *liberam Dei Voluntatem esse ultimam et formalem rationem Divinae Providentiae.* Nam a) manifestatio extrinseca divinae gloriae per communicationem Bonitatis Divinae factam creaturis, cum nullo modo sit necessaria divinae perfectioni, prorsus libere est volita a Deo: b) etiam supposita huius manifestationis intentione, proponuntur ab Intellectu Divino infiniti modi eam obtainendi per infinitos ordines possiles universi: quare etiam quoad electionem unius ordinis pree alio Voluntas Divina est liberrima. Quapropter ultima ratio, non solum cur Deus intenderit manifestare suam gloriam communicando suam Bonitatem creaturis, sed etiam cur elegerit hunc potius rerum ordinem quam alium, est *libera electio Divinae Voluntatis.* Id Scriptura exhibet hisce verbis: « *Omnia quaecumque voluit, Dominus fecit in caelo et in terra, in mari et in omnibus abyssis.* » (Psalm. CXXXIV. v. 6.).

THÉSIS XXXVII.

In Deo est providentia.

PROBATUR.

110. Providentia est ratio ordinis rerum in finem. Atqui in Deo est perfectissime haec ratio. Ergo est in Deo providentia, et quidem perfectissima. *Maior* constat ex definitione. *Minor probatur.* In eo est perfectissima ratio ordinis in finem, in quo est tum perfectissima cognitio mediiorum ad finem, tum perfectissima voluntas finis. Atqui in Deo invenitur utrumque: nam Divinus Intellectus perfectissime cognoscit in Divina Essentia omnia quae quocumque modo habere possunt rationem entis; Divina vero Voluntas amat perfectissime Divinam Bonitatem, et, quidquid vult, in ordine ad eam vult. Ergo in Deo est perfectissima haec ratio ordinis, seu providentia.

Corollarium. Ad providentiae curam duo pertinent: scilicet ratio ordinis quae dicitur *providentia*; et *executio ordinis*, quae dicitur *gubernatio*. Quorum primum est *aeternum*, secundum *temporale*.

THESIS XXXVIII.

Omnia subduntur Divinae Providentiae.**PROBATUR.**

111. Tantum se extendit providentia alicuius, quantum se extendit eius libera causalitas. Atqui libera causalitas Dei se extendit ad omnia entia creata vel creanda, eorumque actiones omnes. Ergo omnia subduntur divinae providentiae. *Maior* patet ex eo, quod providentia est actus rationis, supposito actu voluntatis intendentis finem et recte eligentis media. Porro electio est actus liberae voluntatis. *Maior* constat ex dictis de scientia et voluntate Dei. Ergo stat consequentia (1).

Nec tamen sequitur, Divinam Providentiam omnibus provisis necessitatem imponere, quia ipsi convenit naturas rerum servare et ideo efficere ut quaedam necessario, quaedam vero contingenter aut libere operentur. Cfr. Psych. n. 217. et verba S. Thomae ibi allata.

THESIS XXXIX.

Non omnia eodem modo Divinae Providentiae subiacent, sed
a) pro diverso gradu suae naturae unaquaeque res diversimode cadit sub dispositione Divinae Providentiae: nempe
b) quaedam, scilicet incorruptibilia, providentur propter se;
ex his autem c) perfectius providentur creaturae intellectivae (2).

PROBATUR.

112. *Quoad 1um.* Divinae Providentiae est ordinare res ad invicem in suos fines, et his mediantibus ad finem universi. Atqui hic ordo obtinetur per hoc, quod res disponantur a Divina Providentia secundum diversarum naturarum gradum, ratione cuius diversimode natae sunt consequi finem. Ergo pro diverso gradu suae naturae unaquaeque res diversimode cadit sub dispositione Providentiae. *Maior* constat ex supradictis. *Minor* vero ex eo, quod Divinae Providentiae est naturas rerum non destruere sed servare.

Quoad 2um. Ea in quibus essentialiter consistit perfectio universi, quaeque magis accedunt primo principio, subduntur Divinae Providen-

(1) Cfr. S. Th. I. p. q. 22. aa. 2. et 4.

(2) Cfr. S. Th. I. Sent. Dist. 39. q. 2. a. 2.

tiae propter se: caetera autem propter alia. Atqui perfectio universi consistit in eis quae perpetuitatem habent, et glorificatio Dei formalis, quae fit laudando Deum in operibus suis, habetur per entia intellectiva, quae magis accedunt ad primum principium. Ergo haec providentur propter se. *Maior prob.* Finis operis est id quod per se intenditur ab operante, et ad quod subordinat cetera. Atqui ea in quibus essentialiter consistit perfectio universi tum quoad materiale, tum quoad formalem manifestationem gloriae Dei sunt finis operis Dei ad extra. Ergo (1).

Minor prob. Perfectio universi consistit in stabilitate sui ordinis et in huius cognitione per creaturam intellectivam, quae formaliter Deum glorificare potest. Atqui utrumque habetur per ea quae perpetuitatem habent, nempe per caelum et terram, quae sunt perpetua; et per angelos et animas humanas, queis competit incorruptibilitas et intellectus. Ergo.

Quoad 3um. Quanto aliquid est propinquius primo principio, tanto nobilius sub ordine providentiae collocatur, a qua huiusmodi entia consequuntur, ut non solum sint provisa, sed quod etiam aliis provideant. Atqui huiusmodi sunt creaturae intellectivae, quae propter intellectum et voluntatem sunt propinquiores Deo, et propter liberum arbitrium providere possunt etiam aliis. Insuper, ut superius diximus, per has creaturas Deus obtinet glorificationem extrinsecam formalem. Ergo creaturae intellectivae perfectius et nobilius propter se providentur.

THESIS XL.

Bonum est universo ut permittantur mala.**PROBATUR.**

113. *Malum, sive physicum, quod resultat ex deficientia inhaerente corruptibili naturae, sive morale quod resultat ex deficientia inhaerente libero arbitrio naturae intellectivae, ideo permittitur a Divina Providentia, quia bonum est tum ipsis, tum perfectioni universi tales naturas creari, quae sive physice sive moraliter deficere possunt.* Etenim huiusmodi defectuum missio a Divina Providentia ordinatur ad bonum vel eiusdem rei, in qua contingunt, vel alterius rei: atque ita semper cedunt ad perfectionem universi et ad gloriam Dei (2). Fac autem Divinam Voluntatem non permettere huiusmodi defectus; eo ipso privaretur mundus perfectione entium generabilium et corruptibilium atque

(1) Cfr. S. Th. QQ. dd. de Verit. q. 5. aa. 3. 5.

(2) Cfr. S. Th. I. Sent. 1. c. et qq. dd. Ver. 1. c. a. 5.

creaturae rationalis, quae libero arbitrio mereatur vel demereatur sui ultimi finis assecutionem.

Corollarium 1. *Defectus nunquam est ex parte primi providentis nempe Dei, sed vel ex parte provisorum, quae ob corruptibilem naturam deficere possunt, vel ex parte secundorum providentium nempe creaturarum spiritualium, quae ob liberum arbitrium aliquando culpabiliter non inhaerent regulae primi providentis, quae est aeterna. Quapropter horum defectus culpabiles sunt.*

Corollarium 2. *Declaratur quomodo Divina Providentia ordinet in bonum defectus morales creaturee intellectivae. Quum creatura intellectiva provideatur propter seipsum a Deo, ordinantur eius defectus morales a Divina Providentia vel in bonum eius, ut cum homo post peccatum resurgens humilior redditur; vel saltem in bonum quod in ipso fit per divinam iustitiam, dum pro peccato punitur.*

Qua in re notandum est *homines reprobos*, qui providendo vel sibi vel aliis ordinem non servant, qui congruit naturae rationali, efficere ut Providentia Divina ordinet de eis secundum ordinem, qui brutis competit, ut scilicet ea quae in eis vel bona vel mala sunt, non ordinentur in eorum bonum proprium, sed in bonum aliorum. Contrarium accidit *iustis electis*, quibus non solum propria bona et mala, sed etiam bona et mala perversorum cooperantur in bonum, iuxta illud Apostoli ad Rom. VIII. 28. «*Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti*».

Difficultates contra Divinam Providentiam facile solvuntur ex hucusque dictis in praesenti quaestione et ex dictis in Cosmologia de Finalitate Naturae (nn. 90. et 91.). Plures autem obiectiones et solutiones unusquisque inveniet apud S. Thomam 1. p. q. 103.

QUAESTIO XII.

DE RERUM CREATARUM CONSERVATIONE.

THESIS XLI.

Creaturae indigent conservari in esse a Deo.

PRAENOTIONES.

114. I. **Duplex conservatio, directa et indirecta.** Aliquid conservatur ab altero dupliciter. Uno modo *indirecte et per accidens*, sicut ille dicitur rem conservare, qui removet corruptens, puta si aliquis puerum custodiat, ne cadat in ignem, aut si sal ponatur in carnibus ad impedire earum putrefactionem. Alio modo *directe et per se*, quando scilicet aliud pendet a conservante, eo quod sine eo esse non possit.

Sic esse domus pendet a soliditate lapidum, et illuminatio aëris a praesentia solis.

II. In Thesi demonstrabimus Deum conservare directe et per se omnes creatureas sive corruptibiles sive incorruptibiles, eo quod earum esse dependet a Deo, ita ut nec ad momentum subsistere possent, sed in nihilum redigerentur, nisi operatione divinae virtutis conservarentur in esse.

III. Res corruptibiles Deus non solum directe sed etiam indirecte conservat removendo ab eis quaedam corruptientia, et dando virtutes quibusdam creaturis conservandi alias directe, semper tamen sub influxu divino. Causalitas enim Dei, etiam quando operatur mediantibus causis secundis, est semper *immediata* (1).

IV. Generans est per se causa tantum flendi formae. In generacionibus *generans* non est *per se* causa formae in quantum huiusmodi, sed solum *per accidens* in quantum videlicet agendo ut instrumentum Causae Supremae, transmutat materiam per motum et efficit ut ex materia disposita educatur forma et constituatur compositum specifice simile sibi. Quapropter non est *per se* causa τού esse talis formae vel melius compositi per talem formam, sed est causa ut *inchoetur esse* talis formae in materia disposita, seu ut *inchoetur esse* compositi generati. Hinc recte dicitur esse causa talis formae in composito, *non secundum esse*, sed *secundum fieri* eius.

Et sane, quod non possit esse *per se* causa formae in quantum huiusmodi, idest ipsius speciei seu naturae eius, patet ex eo quod id, quod est *per se* causa alicuius formae in quantum huiusmodi, est causa ipsius speciei seu naturae eius. Iamvero nullum individuum subsistens in aliqua specie seu natura, potest esse causa speciei seu naturae in quantum huiusmodi, secus esset causa sui ipsius, quod repugnat. Ergo nullum generans creatum potest esse causa *per se* formae in quantum huiusmodi (2).

Haec est doctrina S. Thomae, qui (3) ait: «*Sed considerandum est quod aliquod agens est causa sui effectus secundum fieri tantum et non directe secundum esse eius, quod quidem convenit et in artificialibus, et in rebus naturalibus. Aedificator enim est causa domus quantum ad eius fieri, non autem directe quantum ad esse eius. Manifestum est enim quod esse domus consequitur formam eius; forma autem domus est compositio et ordo, quae quidem forma consequitur naturalem virtutem quarumdam rerum. Sicut enim coquus coquit cibum adhibendo aliquam virtutem naturalem activam, scilicet (virtutem) ignis; ita aedificator facit domum adhibendo caementum,*

(1) Cfr. S. Th. 1. p. q. 104. a. 2. ad 1.

(2) Cfr. S. Th. 1. p. q. 45. a. 5. ad 1.

(3) 1. p. q. 104. art. 1.

« lapides et ligna, quae sunt susceptiva talis compositionis et ordinis.
 « Unde esse domus dependet ex naturis harum rerum, sicut fieri domus
 « dependet ex actione aedificatoris.

« Et simili ratione est considerandum in rebus naturalibus, quia si
 « aliquod agens non est causa formae in quantum huiusmodi, non erit
 « per se causa esse quod consequitur ad talem formam, sed erit causa
 « effectus secundum fieri tantum. Manifestum est autem quod si aliqua
 « duo sunt eiusdem speciei, unum non potest esse per se causa formae
 « alterius in quantum est talis forma, quia sic esset causa formae pro-
 « priae, cum sit eadem ratio utriusque, sed potest esse causa huius-
 « modi formae secundum quod est in materia, idest quod haec materia
 « acquirat hanc formam, et hoc est esse causam secundum fieri, sicut
 « cum homo generat hominem, et ignis ignem. Et ideo quandocumque
 « naturalis effectus est natus impressionem agentis recipere secundum
 « eamdem rationem secundum quam est in agente, tunc fieri effectus
 « dependet ab agente, non autem esse ipsius.»

PROBATAR THESIS.

115. I. Eo modo esse effectus dependet a causa, quo haec est eius causa, videlicet vel secundum esse vel secundum fieri. Unde quemadmodum, cessante influxu causae τοῦ fieri alicuius rei cessat ipsum fieri rei, ex. gr. cessante actione sculptoris cessat ipsum fieri statuae; similiter remota causa τοῦ esse alicuius rei, cessat esse rei, sic remotis lapidibus cessat esse domus, et remoto sole cessat illuminatio aëris. Et sane, sit aliquod ens non vi essentiae aut virtutis suae est vel fit, oportet ut sit vel fiat virtute alterius. In qua hypothesi oportet, ut ipsum eius esse vel fieri afficiantur intrinsece virtute causae efficientis, secus carerent ratione sufficiente; nam quum ex se nihil essent non possent sustentari in suo esse virtute sibi intrinseca, neque sustentari possent virtute subiecti, quod mere passive se habet ad ipsa. Iamvero Deus est causa τοῦ esse omnium rerum, ut in Quaest. 2. demonstravimus. Ergo cessante influxu virtutis divinae conservantis esse creaturarum, hae statim in nihilum redigerentur, sicut, cessante influxu solis, cessat illuminatio aëris (1).

II. Quando agens ita producit aliquam formam in subiecto, ut non perducat subiectum ad perfectam similitudinem cum ipso in eadem forma, eo quod non possit perducere illud ad naturam omnino similem suae naturae; cessante eius influxu, forma inducta in subiectum vel statim cessat, vel paullatim, prout vel nullam vel parvam aptitudinem invenerit in subiecto ad eam participandam: sic corpus opa-

(1) Cfr. S. Th. 1. p. q. 104. a. 1.

cum statim obscuratur cessante actione illuminante corporis luminosi; sic aqua calefacta ab igne usque ad gradum centesimum caloris, paullatim frigescit, cessante actione ignis. Atqui nulla creatura participans esse, potest hoc sive parum sive multum convertere in propriam essentiam; ita ut esse existentiae evadat ei essentiale et sic perveniat ad perfectam similitudinem cum Causa Suprema, quae est ipsum esse subsistens. Ergo cessante operatione Causae Supremae conservantis esse creaturarum, hae statim deficerent ab essendo (1).

OBJECTIONES.

116. Obiect. 1^a. Quod non habet potentiam ad non esse, non indiget conservatione, ut perseveret esse. Atqui creaturae spirituales, quum sint formae incorruptibles, non habent potentiam ad non esse. Ergo non indigent conservatione divina, ut perseverent esse.

Resp. Dist. mai. Quod neque intrinsecam, neque extrinsecam potentiam habet ad non esse, non indiget conservatione, Conc. quod tantum intrinsecam potentiam ad non esse habet, non indiget conservatione, Nego. Contrad. min. creaturae spirituales non habent potentiam intrinsecam ad non esse, Conc. non habent potentiam extrinsecam ad non esse, Nego. Nego conseq. Quamvis huiusmodi creaturae non habeant intrinsecum principium corruptionis, quod est materia contrarietati subiecta; tamen, quum non sint suum esse, nequeunt existentiam virtute propria retinere, sed, quemadmodum indigerunt eam recipere a principio extrinseco, nempe a Deo; ita iugiter indigent divino influxu ad illud retinendum, ut ex Thesis demonstratione patet (cfr. Psych. n. 167).

Obiect. 2^a. Deus est potentior quolibet creato agente. Sed aliquod agens creatum communicare potest effectui, ut conservetur in esse absque suo iugi influxu. Ergo multo magis id potest Deus.

Resp. Conc. mai. Dist. min. et hoc ideo, quia non est per se causa τοῦ esse sui effectus, Conc. si esset per se causa τοῦ esse sui effectus, Nego. Nego conseq. Deus non potest facere ea quae contradictionem involvunt. Iamvero si creatura posset conservari in esse absque iugi influxu Creatoris, existeret virtute suae essentiae; nempe esset simul creatura et non esset, quod repugnat. Solutio patet ex dictis in Thesi. « Ad secundum dicendum, quod Deus non potest communicare alicui creaturae ut conservetur in esse, sua actione cessante, sicut non potest ei communicare quod non sit causa illius (idest quod non pendeat a Deo tamquam a sua causa). Intantum enim indiget creatura conservari a Deo, inquantum esse effectus dependet a causa essendi.

(1) Cfr. S. Th. C. G. L. 3. c. 65. arg. 6.

« Unde non est simile de agente quod non est causa essendi, sed fiendi tantum (1) ».

Obiect. 3^a. Si generans esset causa fiendi et non essendi formae in composito, non causaret formam. Atqui in hac hypothesi formae materiales in generationibus non producerentur a generante, sed crearentur immediate a Deo; quod falsum est. Ergo generans est causa essendi formae in composito, ac proinde non valet solutio data praecedenti Objectioni.

Resp. *Dist. sequel. mai.* Si generans per hoc quod est *causa fiendi*, non educeret formam de potentia materiae, *Conc.* si generans per hoc quod est *causa fiendi*, transmutando educit formam de potentia materiae, et ita est formae principium essendi quantum ad inchoationem ad esse idest per *accidens*, *Nego. Contrad. min. Dist. 1um conseq.* generans est *per se causa τοῦ esse* formae in composito, *Nego*; est *per accidens causa τοῦ esse* formae in composito, quatenus transmutando subiectum, educit formam de potentia materiae et ita est formae principium essendi quantum ad eius inchoationem ad esse, *Conc. Nego 2um conseq.* cfr. *Praenot. IV* (2).

Obiect. 4^a. Unumquodque non est perfectum, nisi perficiat hoc ad quod est. Sed principia ad hoc sunt, ut rem in esse conservent. Si ergo principia creatura rerum non possunt rem in esse tenere, sequitur ea esse imperfecta, et ita non esse Dei opera; quod est absurdum.

Resp. *Dist. mai.* Debet perficere suum effectum eo modo quo est eius causa nempe vel independenter vel dependenter ab alio, prout est vel non est suum esse, *Conc. semper independenter ab alio, Nego. Contrad. min.* principia intrinseca rerum ad hoc sunt ut rem in esse conservent dependenter a supremo principio extrinseco, nempe a Deo, *Conc. independenter ab eo, Nego. Nego conseq.* « *Ad tertium dicendum, quod quamdiu principia essentialia rerum sunt, tamdiu res conservantur in esse; sed et ipsa rerum principia esse desinerent, divina actione cessante* » (3).

Obiect. 5^a. Appetitus naturalis non potest esse frustra. Sed quaelibet res naturaliter conservationem sui appetit. Potest ergo res per seipsam conservari in esse; alias appetitus naturalis esset vanus.

Resp. *Conc. mai. Dist. min.* naturaliter appetit conservari a sua causa, *Conc. a seipsa, Nego. Nego cons.*

Obiect. 6^a. Si Deus conservaret res in esse, id faceret per novam actionem. Atqui nova actio producit novum effectum, qui tamen locum non habet in permanentia creaturae in suo esse. Ergo Deus non conservat res in esse, sed hae conservantur a seipsis.

(1) 1. p. q. 104. a. 1.

(2) Cfr. S. Th. QQ. dd. de Pot. q. 5. a. 1. ad 5.

(3) QQ. dd. de Pot. q. 5. a. 1.

Resp. *Nego. sequel. maioris.* Nam actio conservans est ipsa continuatio actionis, qua Deus dat esse creaturis, licet ex parte termini non sit cum novitate essendi. « *Ad quartum dicendum, quod conservatio rerum a Deo non est per aliquam novam actionem, sed per continuationem actionis, qua dat esse; quae quidem actio est sine motu et tempore; sicut etiam conservatio luminis in aëre est per continuatum influxum a sole* » (1).

QUAESTIO XIII.

DE DIVINA OPERATIONE IN OMNI OPERANTE.

THESIS XLII.

Nulla causa creata agere potest sine immediato Dei influxu (2).

PRAENOTIONES.

117. I. **Duo errores extreme oppositi vitandi:** *unus* est eorum qui auferunt necessitatem divini influxus in actiones creaturarum, *alter* eorum qui auferunt quamecumque activitatem causis creatis.

II. **S. Thomas media via incedit**, et statuit Deum conferre creaturis perfectionem operandi eo modo, quo creatura potest esse capax huius perfectionis, nempe sub immediato et actuali influxu Causae Primae, ita ut virtus operativa creaturae applicata ad agendum a Deo et elevata sub divino influxo ad attingendum ipsum effectum, qui est exclusive proprius Dei, nempe *esse*; fiat actualiter operans modo suae naturae consentaneo. Ita fit ut effectus ab ea procedens, *totus* pendeat *quoad suam specificationem* a creatura operante in linea causae secundae, *quoad esse* vero i. e. *quatenus est ens*, pendeat *totus* a Deo operante in linea Causae Primae.

III. **Quatuor respects**, secundum quos aliqua res dici potest causa actionis alterius rei, a S. Thoma propositi.

1us. *quatenus tribuit rei virtutem seu formam stabilem* secundum quam res fit apta ad operandum, quamvis nondum operetur: ut generans generato tribuit naturam cum suis virtutibus operativis.

2us. *quatenus tantum conservat ei virtutem*, e. g. impediendo corruptionem: sic medicina conservando visum dici potest causa visionis.

3us. *quatenus movet rem ad agendum*, idest *applicat virtutem ad actionem, transferendo eam de potentia in actum*. Qui modus plane distinguitur a primo, secundum quem confertur rei virtus operativa,

(1) S. Th. 1. p. q. 103. a. 1.

(2) S. Th. 1. p. q. 105. a. 5. qq. dd. de Pot. q. 3. a. 7.; C. G. 1. 3. cc. 66. 67. 70.